

Beeld 'mannenberoep' ten onrechte bevestigd

Tom Nierop toont in zijn columns (juli-augustus en oktober 2006) hooguit aan hoe het lage aantal vrouwen in topfuncties is veroorzaakt. Zijn argumenten gelden niet voor de toekomst, stelt Matthijs de Boer.

MATTHIJS DE BOER*

Tom Nierop stelt dat ook in de toekomst weinig vrouwen de accountancytop zullen bereiken. Met een rekensommetje probeert hij aan te tonen dat dat ook niet gek is, want meer vrouwen dan mannen zullen volgens hem uitvallen op weg naar een topfunctie.

Maar waar hebben we het nou over? Nierop geeft niet aan over welke top hij het heeft. Als hij alleen zou spreken over de bestuurskamers van Nederlandse multinationals of de raden van bestuur bij grote accountantskantoren dan kan ik een heel eind met hem mee gaan. Maar als hij het heeft over het directieniveau bij de grote vier accountantskantoren, voel ik al heel wat minder met hem mee. En het geldt al helemaal niet voor de managers van deze kantoren. Dat kan de top toch nog niet zijn?

Hbo- en universitair opgeleide vrouwen kiezen bij hun eerste baan substantieel minder vaak voor de accountancy dan voor bijvoorbeeld de advocatuur, een traineeschap bij de grote banken of de harde competitieve wereld van advisering. Ook deze sectoren staan bij uitstek bekend om de hoge eisen die er aan medewerkersinzet worden gesteld. Op dit vlak zijn er dus geen verschillen met de accountancy. Uit onderzoek blijkt bovendien dat de relatief lage instroom niet alleen wordt veroorzaakt door het aanbod dat de hbo's en universiteiten op de markt brengen. De oorzaak moet daarom ook liggen in een bewuste keuze van mannen vóór de accountancy of van

'Bij de grote accountantskantoren is de 'ouderwetse' manier van werken steeds minder in zwang.'

vrouwen tegen de accountancy. Zou de accountancy bekend staan als een vrouwen-vriendelijke sector? En wat is hiervan dan de oorzaak? Nierop geeft geen antwoorden. En dan zijn er de gevolgen van maatschappelijke veranderingen. Nierop suggereert dat er bijzonder veel uren moeten worden gemaakt om verder te komen bij een gemiddeld accountantskantoor en dat dat een belemmering vormt voor vrouwen om door te groeien. Maar dat is nu juist veranderd. Iedereen kan hard en veel werken, het is de kunst in onze kennismaatschappij om steeds *slimmer* te werken. Bij de grote accountantskantoren is de 'ouderwetse' manier van werken steeds minder in zwang. De nadruk komt steeds meer te liggen bij het weloverwogen coördineren en plannen van werkzaamheden en het (gedurende korte tijd) inzetten van de juiste specialist. Dit kunnen vrouwen net zo goed als mannen, misschien zelfs wel beter! Nierop toont hooguit aan hoe het is gekomen dat er zo weinig vrouwen in de top zitten. Zijn argumenten gelden niet voor de toekomst, maar blijven en passant

wel het beeld van de accountant als een mannenberoep bevestigen. Dat is nu juist niet goed voor de participatie van vrouwen. We moeten de accountancy aantrekkelijk maken voor iedereen die over de juiste capaciteiten beschikt - zowel vrouwen als mannen. We willen alleen maar de beste mensen op de juiste plekken. De grootste talenten mogen we dan best in de watten leggen om ze te helpen de top te bereiken. En ook dat zijn natuurlijk zowel vrouwen als mannen.

Noot

* Matthijs de Boer is werkzaam bij KPMG Accountants NV. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

Naschrift Tom Nierop

Over de wenselijkheid van meer vrouwen in de accountancy zijn De Boer en ik het eens. Mijn juli/augustus-column was grotendeels een pleidooi in die richting. Ik heb slechts gewezen op soms onrealistische verwachtingen over aantallen vrouwen in de top (director- en partnerniveau). Daarvoor heb ik - altijd bediscussieerbare - argumenten aangedragen, maar ook nuchtere cijfers. Die laatste betreffen wel degelijk ook de toekomst. Dat vrouwelijke studenten aantoonbaar veel minder trek hebben in een topfunctie dan mannelijke, werkt immers door naar de toekomstige m/v-verhouding op dat niveau. Dat accountantskantoren druk bezig zijn om slimmer - en daarmee 'vrouwvriendelijker' - te gaan werken, zoals De Boer stelt, zal zeker waar zijn. Maar voorsnog blijkt dat niet uit de cijfers over de ervaren werkdruk, die juist bij de grote kantoren alleen maar toeneemt en de belangrijkste factor is bij de vroegtijdige uitstroom van jonge accountants - onder wie onevenredig veel vrouwen (Accountancy Beloningsonderzoek 2006, oktober-nummer).

Vrouwen en mannen samen zijn ideale accountant

In een prikkelende column besprak hoofdredacteur Tom Nierop in het augustus-nummer 2006 de vertegenwoordiging van vrouwen in topfuncties. Het is een onderwerp dat blijkaar veel stof doet opwaaien. En terecht.

RUUD BECKERS*

De wereld wordt nog steeds geregeerd door mannen. Dit blijkt ook uit een recent onderzoek van Het Financieel Dagblad (8 november 2006). De top in het bedrijfsleven, de politieke macht, de accountantsvennoten; het zijn vrijwel allemaal mannen. Is dat erg? Ja! Een betere mix van vrouwen en mannen brengt meer dynamiek in het

spel. Elkaar aanvullen en versterken leidt tot betere beslissingen. Het is daardoor ook niet verwonderlijk dat in menige organisatie het belang van vrouwen aan de top wordt erkend. Kostbare projecten worden in het leven geroepen om hiervoor bewustwording te creëren bij zowel mannen als vrouwen.

Maar er zijn en blijven verschillen tussen mannen en vrouwen. Zo zijn mannen in hun communicatie over het algemeen directer en rechtlijniger. Vrouwen gebruiken doorgaans meer hun intuïtie. Het is, om in beeldtermen te spreken, het uit de oertijd stammende verschil tussen 'jagen' en 'sprokkelen'. Eigenlijk is dat ook niet zo vreemd, de evolutie van de mens gaat nu eenmaal langzaam. We staan dicht bij onze voorouders dan we zelf denken. De man blijft jagen, recht op zijn doel af zonder al te veel

'Het is het uit de oertijd stammende verschil tussen 'jagen' en 'sprokkelen'.'

rekening te houden met zijn omgeving. De vrouw blijft sprokkelen, daarbij luisterend naar en communicerend met haar omgeving alvorens beslissingen te nemen. Deze verschillen in doelgerichtheid en omgevingsbewustzijn maken dat mannen en vrouwen over het algemeen ook verschillend communiceren. In de praktijk zijn deze verschillen vaak complementair. De relaties met onze opdrachtgevers en met onze collega's zijn voor accountants van grote waarde. Effectieve communicatie van (onderzoeks)bevindingen alsook de commu-

nicatie binnen het controleteam spelen een steeds prominentere rol in ons vak. Zowel een directe als indirecte wijze van communiceren kan daarbij al naar gelang de situatie, zeer effectief zijn. Aldus vormen mannen en vrouwen *samen* de ideale accountant: de topaccountant waar het maatschappelijk verkeer om vraagt. De huidige aandacht voor meer vrouwen aan de top is dan ook volledig terecht. Het erkennen van verschillen is een goede startpositie. Het is nu zaak om deze complementaire verschillen meer in de praktijk te benutten. We laten kansen liggen. Dus mannen ... kom op!

Noot

* Ruud Beckers is werkzaam bij KPMG Accountants NV. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

(Zelf)toetsing in het kader van rechtmatigheid

Volgens David van Hooff is het risico van zelftoetsing bij de rechtmatigheidscontrole nu levensgroot. Het NIVRA zou dit moeten 'repareren'.

DAVID VAN HOOFF*

Begin oktober heeft het Platform Rechtmatigheid Provincies en Gemeenten (PRPG) een nieuwe kadernota rechtmatigheid het licht doen zien. Het ligt voor de hand dat het NIVRA als een van de platformdeelnemers deze kadernota vrijwel één op één doorvertaalt naar een Audit Alert.

Audit Alert 17 uit februari 2006, tot nu toe de laatste in de rechtmatigheidsserie, maakt onderscheid tussen een normenkader en een toetsingskader. Volgens deze Audit Alert stelt de gemeenteraad uit hoofde van haar controlerende taak het normenkader vast. Het college van burgemeester en wethouders stelt aan de hand van dit normenkader vervolgens weer een toetsingskader op.

Het normenkader bevat de geldende wet- en regelgeving waaraan door de accountant getoetst dient te worden. Het toetsingskader is hiervan een nadere uitwerking. Voor de binnen het normenkader vallende wet- en regelgeving geeft het college van burgemeester en wethouders op artikelniveau aan of er wel of niet aan getoetst dient te worden.

Waar gaat het nu knellen? Als een gemeente geen normenkader heeft, dan

'Discutabel is de stelling dat het ontbreken van een toetsingskader geen subjectieve verhindering is.'

mag de accountant volgens het PRPG de opdracht tot controle van de jaarrekening niet aanvaarden, ook niet de controle met betrekking tot getrouwheid. Het ontbreken van een normenkader wordt (deels) terecht gezien als een subjectieve verhindering. Dit lijkt een helder standpunt voor zover dit slechts de rechtmatigheidscontrole betreft, maar het is de vraag of een gebruiker niet meer heeft aan een jaarrekening met alleen een verklaring aangaande de getrouwheid dan helemaal geen accountantsverklaring. Discutabel is echter vooral de stelling dat het ontbreken van een toetsingskader geen subjectieve verhindering is. De accountant mag de controleopdracht gewoon aanvaarden, mits hij zelf de opdracht krijgt om het toetsingskader uit te werken en de gemeente hem hierbij medewerking verleend. Deze werkzaamheden behoren

volgens het NIVRA niet tot de reguliere accountantscontrole. Daarin moet ik het NIVRA gelijk geven. De vervolgvraag is dan echter of die constatering iets uitmaakt. De accountant toetst aan normen. Een toetsingskader is niets anders dan een normenkader voor de accountantscontrole. Of het uitwerken van een toetsingskader nu wel of niet als onderdeel van de controle van de jaarrekening wordt beschouwd doet er niet toe. Feit blijft dat de accountant dan bezig is met het opstellen van een (afgeleid) normenkader voor zijn controle en dit lijkt mij uitermate onwenselijk. Het risico dat op enig moment aan zelftoetsing wordt gedaan is vanzelfsprekend levensgroot. Helaas ondervangt de nieuwe kadernota geen van bovengenoemde problemen. Het is overigens typerend dat het PRPG gebruikmaakt van vervallen regelgeving om een voorbeeld uit te werken. (De Europese richtlijn Werken bestaat niet meer. In Nederland is sinds 1 december 2005 het Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten van kracht.) Het zou het NIVRA sieren een nieuwe Audit Alert te publiceren, waarin genoemde omissies worden opgepakt in plaats van zich (weer) te verschuilen achter met de overige leden van het platform gemaakte afspraken.

Noot

* David van Hooff is werkzaam bij ACAM Accountancy & Advies Amsterdam. Hij schrijft op persoonlijke titel.

Accountant is geen corrector van overheid

“Deponeringsplicht raakt ook de accountant”, schrijft Cardi van Capelle in ‘de Accountant’ van oktober 2006. Die conclusie is juist stelt Jan Achten, maar om andere redenen dan de genoemde.

JAN ACHTEN*

De redenering van Van Capelle is: de plicht om jaarrekeningen te deponeren is een wettelijk voorschrift. Ook al handhaaft de overheid het voorschrift nauwelijks, niet deponeren blijft een wetsovertreding en heeft daarom consequenties voor de accountant. Die moet overwegen de opdracht terug te geven als niet alsnog wordt gedeponerd. De overtreding kan overigens niet meer ongedaan worden gemaakt als de periode van dertien maanden na balansdatum voorbij is. Van Capelle zegt niet dat de accountant de opdracht moet teruggeven als de klant weigert alsnog te deponeren, alleen dat de accountant het moet overwegen. Voor mij mag het resultaat van die overweging steeds negatief uitvallen. Als de overheid zelf de plicht tot deponeren van jaarrekeningen niet behoorlijk implementeert en aan de handhaving steeds minder aandacht besteedt, moet de accountant dan *wel* gaan optreden?

Het voorschrift de jaarrekening te deponeren staat in de Vierde EG-richtlijn (artikel 47) en is overgenomen in artikel 2:394 BW. Overtreding is een economisch delict, zoals ook Van Capelle schrijft. Bij vervolging wegens niet deponeren volgt een boete van meestal € 1.000 (kleine BV) tot € 3.000 (middelgrote BV). Van vervolging van grote

BV's ken ik geen boetevoorbeelden. De door Van Capelle genoemde hechtenis of werkstraf komt niet voor, ook niet voor recidivisten. Mij zijn voorbeelden bekend van vennootschappen die jaarlijks de boete betalen omdat zij weigeren te deponeren. Na betaling van de standaardboete is de plicht tot deponeren afgekocht en blijft het economisch delict zonder gevolgen voortbestaan. Kortom, Nederland dwingt de voorgeschreven deponeringsplicht niet af, dit in strijd met de Vierde EG-richtlijn. Sinds de Economische Controledienst, die de boetes uitdeelt, is samengevoegd met de FIOD, is van vervolging niet veel meer te merken. De FIOD stelt kennelijk andere prioriteiten. In dat licht lijkt het opmerkelijk dat slechts twaalf procent van de onderzochte bedrijven de deponeringsplicht niet heeft nagekomen.

De accountant dient zich uiteraard te houden aan wet- en regelgeving (de essentie van de Richtlijn voor de Accountantscontrole 250), maar ik kan uit RAC 250 *niet* halen dat de accountant een lakse overheid moet corrigeren, en dus roomser moet zijn dan de paus.

Zoals Van Capelle de procedure beschrijft, dient de accountant de kwestie van niet-deponeren te bespreken met het bestuur ('leiding') van de vennootschap, en vervol-

‘Bij faillissement wordt in geval van overtreding van de deponeringsplicht wanbeleid aangenomen.’

gens de ‘organen belast met governance’ te informeren. Wie zijn dat? Belast met normhandhaving kan alleen een raad van commissarissen zijn. ‘Organen belast met governance’ is een erg basic omzetting van ‘those charged with governance’, zoals staat in de International Standards on Auditing die het Amerikaanse rechtssysteem als referentiekader hebben. Uit het ontbreken van vragen hierover valt te vrezen voor de leesfrequentie van RAC, hetgeen door de slechte leesbaarheid overigens niet opmerkelijk is.

Dit betekent allemaal niet dat de accountant zich *dus* maar geen zorgen moet maken over de deponeringsplicht. Dat moet hij wel, maar om een andere reden. Wat Van Capelle ziet als bijzaak ('heeft ook gevolgen') is in termen van gevolgen hoofdzak: bij faillissement wordt in geval van overtreding van de deponeringsplicht aangenomen dat er sprake is van (onweerlegbaar) wanbeleid door de bestuurders en wordt (weerlegbaar) aangenomen dat dit wanbeleid een belangrijke oorzaak is van het faillissement en zodoende leidt tot bestuurdersaansprakelijkheid. Het hoort naar mijn mening tot de zorgplicht voor de accountant om het bestuur hier duidelijk op te wijzen.

Overtreding van de deponeringsplicht is er

Naschrift: Accountant heeft eigen verantwoordelijkheid

Zoals ook Jan Achten onderkent, heeft het niet nakomen van de publicatieplicht gevolgen voor de bestuurdersaansprakelijkheid. In het geval van faillissement kan dan sprake zijn van een omkering van de bewijslast, met alle gevolgen van dien. In RAC 250 is helder beschreven hoe een accountant moet handelen als hij constateert dat zijn cliënt de wet heeft overtreden. Hierbij doet het niet ter zake of de overheid deze overtredingen 'laks' bestraft. De accountant dient zich niet te laten leiden door een slechte wetshandhaving, maar moet zijn eigen verantwoordelijkheid nemen. De wetgeving is er immers niet voor niets.

Bij het uitvoeren van RAC 250 is de accountant geen corrector van de overheid geworden. Wij leggen geen boetes op, maar dienen wel onze rug recht te houden. Natuurlijk controleert de accountant zijn cliënt op meer punten en frequenter dan de overheid dat doet. Maar daarmee zijn wij nog geen verlengstuk van de overheid geworden, noch roomser dan de paus. De accountant is vertrouwenspersoon van het maatschappelijk verkeer en dient vanuit deze positie te handelen. Het maatschappelijk verkeer is de dupe van de gebrekkige deponering en de gebrekkige controle op de deponeringsplicht. Daarom zal een zichzelf respecterend

accountant overwegen de opdracht terug te geven als zijn cliënt zich keer op keer aan die plicht wil onttrekken en de adviezen van zijn accountant ter zake niet wil opvolgen.

Voor geïnteresseerden: de definitie van een 'orgaan belast met governance' staat in de RAC. Onder deze organen valt inderdaad een raad van commissarissen, maar ook een raad van bestuur en zelfs de normale leiding van de huishouding kunnen als governance-orgaan worden gezien.

Cardi van Capelle

Uitslag webstelling

Accountants doen onvoldoende aan innovatie van hun kernproduct.

	RA	Student	Overig	Totaal
Eens	24	23	5	52
Oneens	6	22	3	31

Komt het doordat ze zelf wellicht meer met innovatieve zaken vertrouwd zijn dan hun volleerde RA-collega's, of hebben die laatsten door hun ervaring een realistischer beeld? Dat blijft gissen, maar opvallend is het verschil wel. Achtergrond van de stelling was de klacht dat accountants ondanks nieuwe wijzen van verantwoording (ICT) en nieuwe kansen rond assurance van (nieuwe) informatiestromen, weinig doen aan vernieuwing van hun kernproduct. Ook uit enquêtes blijkt dat ze vooral energie steken in efficiency van de bestaande werkzaamheden.

Een stemmer wijst op de nieuwe regelgeving als excuus: "Er gaat nu zoveel tijd en energie zitten in het tot achter de komma toepassen en documenteren van formele regelgeving dat er geen ruimte blijft voor vernieuwende initiatieven." Volgens student Pieter Elzinga kan dat echter de reden niet zijn: "Daar waar de accountant de vernieuwings-

drang niet heeft op het gebied van assurance is het merkwaardig dat hij dit wel heeft als het gaat om *advisory*."

Een zorgelijke beschouwer merkt op dat als deze uitslag representatief zou zijn "het met de toekomst van het beroep slecht is gesteld. Gezien de huidige tussenstand en het thema van de Accountantsdag moet het beroep mijns inziens als de wiedeweerga het beroemde rapport *De Accountant morgen?* uit de jaren zeventig jaren opnieuw maken!"

Sommigen wijzen op de opmars van XBRL die om vernieuwing vraagt en verwijzen naar het artikel van Kor Mollema in het novembernummer van 'de Accountant'.

Een uitvoerige commentator plaats een kanttekening bij de wenselijke richting van de vernieuwing. "Opvallend is dat accountants innovatie vertalen als het op de markt brengen van nieuwe producten in plaats van vernieuwing van de aanpak van de accountantscontrole. En dat leidt dan tot voorstellen over het geven van assurance over de meest exotische gegevens die een bedrijf kan rapporteren, die vaak ook nog maar beperkt financieel karakter hebben. Assurance over de milieuvriendelijkheidsverantwoording, over de vrouwen- en

minderhedenbeleidverantwoording, over de behandeling van privacygevoelige gegevens. Bekende namen uit het beroep richten zich met name hierop, maar de markt lijkt deze producten niet te omarmen. Ondertussen is de innovatie van het kernproduct minimaal. IT wordt ingezet voor betere dossiervorming, maar sneller en beter en goedkoper auditen? Ik denk dat de markt regelmatig blijkt geeft van de wens tot een beter inzicht in fraudegevallen binnen organisaties. Accountants verschuilen zich dan net te snel achter de verschillen in doelstelling tussen een jaarrekeningcontrole en fraudeonderzoek, en achter de materialiteitsgrens. Vaktechnisch volledig waterdicht, maar de markt vraagt zich af wat er dan wel met die verklaring wordt bedoeld."

overigens niet alleen als er helemaal niet (tijdig) is gedeponereerd. Uit jurisprudentie (arresten A-Trans, Van Schilt en ManAktief) blijkt dat de deponeringsplicht ook is overtreden als de publicatiejaarrekening niet aan alle wettelijke eisen voldoet, bijvoorbeeld als de verplichte accountantsverklaring ontbreekt. Als een vennootschap in de publicatiejaarrekening bijvoorbeeld de informatie over de beloning van bestuur-

ders wil weglaten, zal de accountant ook hier het bestuur duidelijk op moeten wijzen.

Kortom, deponeringsplicht raakt ook de accountant, maar anders dan Van Capelle bedoelt.

Noot

* Jan Achten is BDO-pensionaris maar nog actief bij de NOVAA.

Reacties en bijdragen

De rubriek *Opinie* is een podium voor discussie. Wilt u reageren op een artikel in 'de Accountant' of zelf een kwestie aan de orde stellen die van belang is voor het beroep? E-mail naar: deaccountant@NIVRA.nl. Maximumlengte achthonderd woorden.